

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VI. v Ljubljani 15. novembra 1866. List 22.

Obema prav.

Slavček poje, koj utihne,
In pobesi glavico,
Zalostno iz sërca zdihne —
Razodene tožbo to:
„Kaj pomaga, če znam peti,
Pa obleko to imam?
Moje petje kdo će vzeti?
Za obleko mu ga dam!“

Cvetka v gredi se pomaja,
Sólze lije žalostna,
Lepo si podobo graja,
Prepevati ker ne zna.
„Kaj je moja ta lepota!
Mutasta le tú stojim,
Svet je za me vsa pustota,
Žalostna na njem živim.“

Stvarnik pa oba umiri,
Táko jima razloži:
„Nehajo da ti prepiri,
Osrečujta mi ljudi!
Slavček ti prepjevaj milo,
Cvetka pa razvijaj cvet,
To obema bo teknilo,
Čislal vaji bode svet.“

Jakoslav.

Starši in šola.

(Izdelał Ferd. Vigela, večidel po dr. Graefe-jevih spisih.)

Razmera med šolo in starši, ki svoje otroke izročajo šolski izreji, je sicer po svojem notranjem obziru pravna; po svoji vnanji vpeljavi pa jo moremo ogledati tudi po pravni poti, kajti vzajemne ali sprotne dolžnosti so, ktere na eni strani ravno tako dobro starši v imenu svojih otrok od šole, kakor na drugi strani šola od staršev — vsaka stran v svojo lastno korist smejo tirjati, in če je treba, celo pravno siliti. Težko je pravne razmere med starši in šolo določevati, ker treba se je varovati

da na eni strani ne odrekamo in ne kratimo brez potrebe staršem naravnih pravic, na drugi strani pa ne smemo prezreti ničesar, kar šolsko izrejo sebosno pospešuje. Če pretresamo naravne razmere med starši in šolsko izrejo, dobimo za pravno razmero med starši in šolo v obče naslednja pravila :

I. Za starše.

1) Starši so šoli nasproti zastopniki svojih otrok pri vseh dogodkih, kjer gre za otroške pravice. Otrokom ostane šoli nasproti le toliko pravice, kolikor je prevzamejo starši in je hočejo namestovati. Tako n. pr. se nobenemu učencu ne sme dopustiti, da bi se kje in kakor koli sam in neposredno zoper svojega učitelja pritoževal. Le staršem, kot naravnim zastopnikom pravic svojih otrok, se sme to dovoliti. Čeravno se pa na videz kaže, kakor bi učenci šoli nasproti nobene pravice ne imeli, naj se učitelj ž njimi vendar tako obnaša, kakor bi gledé šolske izreje zares imeli svoje pravice. *)

2) Starši smejo po pravici tirjati, da se njih otroci vdeležujejo vsega, kar je zagotovljenega po šolskem načertu, ali kar se samo po sebi kaže iz naravnih šolskih razmer in šolske izreje. Posebno sega ta pravica na to, da je nauk dostojen in dobro vredjen, in da je odreja prava.

3) Te pravice se stika tudi tirjatev, naj šolske oblastnije skerbé za vse, kar je pripravno za pristojno šolsko izrejo, in da primerno čujejo nad šolskim delovanjem. Starši smejo (pod določenimi pogoji) priti k nauku in letnim preskušnjam,

*) Primerjaj dr. Heiar. Stephani: „Nachweisung, wie unsere bisherige unvernünftige und zum Theil barbarische Schulzucht endlich einmal in eine vernünftige und menschenfreundliche umgeschaffen werden müsse“. — Ovi pedagog tirja blizo, naj se učenec že v šoli tako rekoč spozná za „državljana“, in naj se šolsko življenje vreduje podobno državnemu življenju. Kakor se tirjati sme, da v državi ni vsa in neomejena oblast v rokah enega samega, tako tudi učitelj učencem nasproti ni neomejen samovladar. Njegova oblast naj se po učencih samih omeji, naj se jim dá delež pri postavitvah in sodniški oblasti: šola naj se vreduje prav po „ustavnih“ pravilih. Le doveršivna oblast ostane vsa v učiteljevih rokah. — Stephani-ta so zarad takih misel o svojem času mnogo zasmehovali. Tudi mi nismo ž njim v vsem enakih misli, najdemo pa vendar le tudi nekaj resničnega v njegovem nasvetu. Mi smo zoper to, da naj bi bilo šolsko življenje po svoji vnanji obliki v vsem podobno življenju v občini in državi; kajti učenec še ni srenjčan, pa odgaja se vsrenjčana, pravega človeka; šola ne more biti še občina, temuó je še le most iz družinskega v občinsko življenje, pripravnica do občine. Spoznavši to, pa moramo reči, da naj se učenci že tudi v šoli napeljujejo, se v svoji vnanji obnaši podvreči pravni misli, da so pokorni postavam. Kaj več o tem ne moremo tu govoriti.

da vidijo, kako napredujejo njih otroci; tudi smejo učitelju svoja mnenja pristojno naznanjati, pri njem in šolski oblastnji prositi, se pritoževati i. t. d.

4) Gledé kaznovanja v šoli smejo starši tirjati, da se ta oblast doveršuje ne le takó, da zadostuje namenu šolske izreje, temuč tudi le takrat, kedar se učenec pregreši zoper šolo in šolski red. Vsa druga kazenska oblast, kjer se učenec ni pregrešil naravnost zoper svoje šolske dolžnosti, nego le tam, ko ga one niso vezale, se ima staršem prepustiti, ako se ti tej pravici sami ne odrečejo.

5) Vprašanje: ali imajo starši tudi pravico od učitelja tirjati, da jih pri izreji njih otrok, če je potreba, po svoji moči podpira? še ni dokončno rešeno. Mi mislimo, da starši te pravice nimajo; vendar naj pa učitelj za svojo moralično dolžnost spozná, starše pri domači izreji podpirati, če je potreba.

6) Staršev pravno nihče ne more siliti, da bi svoje otroke puščali pri verozakonskem nauku drugega cerkv. obreda, kakor tudi, da bi jih pošiljali v šolo, ki je osnovana na veroznanski podlagi drugega kolena.

7) Dr. Graefe tudi še pravi: „Starši imajo pravico, si po svoji volji za svoje otroke šolsko izrejo zbirati, tudi jo celó sami prevzeti, če imajo za to potrebnih zmožnosti. — Starši smejo tirjati, da se njih otroci v kako javno šolo vzeti morajo, če oni sami tudi dolžnosti, ki jim potem pripadajo, prevzamejo. — Gledé prvega mnenja je to važno, pa dokaj sitno vprašanje. Marsikaj se more za, in ravno tako tudi zoper šolsko silo navoditi. Prerešetati hočemo to vprašanje drugikrat v posebnem sestavku. Danes omenimo le toliko, da je šolska sila dvojna: a) Deržava ima pravico, starše primorati, da skerbé za potrebno šolsko izrejo svojih otrok; vendar se jim tu prepušča volja, si to ali uno šolo zbrati, tudi jo namestovati z zadostljivim domačim naukom. b) Starši morajo svoje otroke pošiljati v šolo, ki jim je odločena.

Pravne odločbe

II. za šolo.

1) Šolske pravice se delé nekaj v pravice učiteljeve, nekaj v pravice šolske oblastnije. Šolske oblastnije imajo šolske pravice, če se niso ktere učitelju samemu naložile, povsod neposredno varovati, učitelja pri vsakem primerleju namestovati in braniti njegove pravice.

2) Šolske oblastnije smejo pravno tirjati, da starši svoje otroke, če so dosegli primerno starost, v javno šolo pošiljajo, ali da saj dokažejo, da se drugače primerno podučujejo; tudi jih iz šole ne smejo vzeti popred, dokler otroci ne dosežejo določene starosti.

3) Šola more pravno tirjati, da starši svoje otroke redno k nauku pošiljajo, in zatorej more in mora, če drugače ne gre, tudi siloma za redno obiskovanje šole skerbeti. Se vé, da šola te sile ne more in ne sme sama, temuč le po gosposkini oblastniji izvrševati. — Na videz se tu 2) in 3) ne vjema s tem, kar smo zgoraj v 7) navodili. Kakor smo že zgoraj rekli, govorili bomo v posebnem sestavku o šolskem deržanstvu in o šolski sili (*Schulpflichtigkeit und Schulzwang*), in skušali bomo tedaj, da bomo rešili še marsiktero drugo vprašanje, in marsikteri ugovor.

4) Če starši svojega otroka ne puščajo pri verozakonskem nauku v šoli, ker se uči v smisli drugega verozakona, kakor katerega je otrok, sme šola tirjati, da se on drugod zadostljivo v tem nauku podučuje, in da starši to tudi vsakikrat dokažejo, če se od njih tirja.

5) Šola sme pravno tirjati, da starši spolnujejo vse dolžnosti, ki jih imajo ali sami, ali njih otroci po šolski razmeri, ali razločno, ali tiho, tedaj samo po sebi razumljivo. Taka dolžnost n. pr. je, da starši svoje otroke preskerbljujejo s potrebnim šolskim orodjem, da učnino redno plačujejo i. t. d.

6) Šola ima pravico, da staršem o njihovih otrocih, kolikor je treba, primerno poroča, da jim naznanja svoje opazke in mnenja, in da jih vabi, da bi jo podpirali.

7) Šola ima tudi oblast, da kaznuje — v mejah, ki so ji odločene od šolske oblastnije, t. j. če se učenci pregreše kot učenci, tedaj če se pregreše med naukom, v učilišču, na poti v šolo, gledé šolskih nalog za dom in v cerkvi, ako je obiskovanje cerkve učencem zapovedano. Nasprotno se staršem ne more dovoliti, da bi svoje otroke izrečeni šolski kazni, dokler očitvidno ne prestopi od šolske oblastnije odkazane meje, svojevoljno smeli odtegniti, — da bi si sami pomagali.

8) Dvomljivo je, ali so starši pravno dolžni, šolo z domačo izrejo in lastnim zgledom podpirati, da bi ložeje dosegla šolski namen pri izreji njih otrok. Kar tiče nas, mislimo, da šola do ove tirjatve nima prave pravice, da je pa to moralična dolžnost staršev.